SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 193/04-18

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 2. júna 2004 predbežne prerokoval sťažnosť MUDr. M. Š., Neštátna zubná ambulancia, K., zastúpeného advokátom JUDr. O. Š., B., ktorou namieta porušenie princípu právneho štátu podľa čl. 1 Ústavy Slovenskej republiky a princípu rovnosti podľa čl. 12 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky, porušenie základného práva vlastniť majetok a porušenie ústavných podmienok jeho vyvlastnenia podľa čl. 20 ods. 1 a 4 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s čl. 11 Listiny základných práv a slobôd, základného práva na podnikanie podľa čl. 35 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a porušenie práva vlastniť majetok podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 4 Co 2/03 z 3. decembra 2003, za účasti Krajského súdu v Bratislave, a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť MUDr. M. Š. o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 21. apríla 2004 doručená sťažnosť MUDr. M. Š., Neštátna zubná ambulancia, K. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namieta porušenie princípu právneho štátu podľa čl. 1 a princípu rovnosti podľa čl. 12 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva vlastniť majetok a porušenie ústavných podmienok jeho vyvlastnenia podľa čl. 20 ods. 1 a 4 ústavy v spojení s čl. 11 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), základného práva na podnikanie podľa čl. 35 ods. 1 ústavy a porušenie práva vlastniť majetok podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) rozsudkom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 4 Co 2/03 z 3. decembra 2003.

Sťažovateľ uviedol, že ako prevádzkovateľ neštátneho zdravotníckeho zariadenia, ktorý v rokoch 1998 a 1999 v súlade so zákonom Národnej rady Slovenskej republiky č. 273/1994 Z. z. o zdravotnom poistení, financovaní zdravotného poistenia, o zriadení Všeobecnej zdravotnej poisťovne a o zriaďovaní rezortných, odvetvových, podnikových a občianskych zdravotných poisťovní v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o zdravotnom poistení“) poskytoval zdravotnú starostlivosť aj poistencom Družstevnej zdravotnej poisťovne Perspektíva (ďalej len „Perspektíva“), ktorá mu riadne vystavené a doručené faktúry za ním poskytnutú zdravotnú starostlivosť neuhradila, aj keď tak mala podľa zákona o zdravotnom poistení a zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 98/1995 Z. z. o Liečebnom poriadku v znení neskorších predpisov urobiť do 30 dní od doručenia účtovného dokladu.

Po tom, ako 1. júla 1999 Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky vydalo rozhodnutie č. 3215/1999-A o zrušení povolenia na zriadenie poisťovne Perspektíva (ktoré nadobudlo právoplatnosť 17. júla 1999), vyhlásil krajský súd 20. apríla 2001 uznesením sp. zn. 7 K 70/01 na jej majetok konkurz. Keďže u zrušenej poisťovne nastala

právna skutočnosť predpokladaná zákonom, menovite to, že z jej majetku nie je možné uspokojiť jej záväzky, uplatnil si sťažovateľ pohľadávku, ktorú mal voči nej, u Všeobecnej zdravotnej poisťovne z dôvodu jej prechodu na tento subjekt.

Pretože Všeobecná zdravotná poisťovňa odmietla záväzky zrušenej poisťovne zaplatiť, obrátil sa sťažovateľ na Okresný súd Bratislava V, ktorý rozsudkom sp. zn. 8 C 225/01 z 25. novembra 2002 jeho žalobu o zaplatenie sumy 229 209,70 Sk s príslušenstvom zamietol a následne v odvolacom konaní krajský súd rozsudok súdu prvého stupňa potvrdil.

Sťažovateľ zastáva názor, že napadnutým rozsudkom krajského súdu bol porušený princíp ústavnosti vyplývajúci z čl. 1 ústavy, princíp rovnosti vlastníckeho práva všetkých subjektov podľa čl. 11 listiny, ústavný princíp rovnosti vyjadrený v čl. 12 ods. 1 a 2 ústavy, ako aj ďalšie vyššie označené práva.

Porušením čl. 1 ústavy podľa sťažovateľa bolo to, že všeobecné súdy použili ustanovenie *„§ 34 ods. 6 zákona o zdravotnom poistení nedovolenou retroaktivitou, nakoľko k uplatneniu práva sťažovateľom prišlo ešte pred účinnosťou uvedenej novely“* zákona o zdravotnom poistení. To považuje sťažovateľ za narušenie inštitútu právnej istoty, s ktorým v právnom štáte súvisí požiadavka legálne nadobudnutých práv. V spojitosti s tým vyjadruje názor, že: *„Retroaktívnym použitím uvedeného ustanovenia došlo k narušeniu princípu ochrany dôvery občanov v právo...“*

V nadväznosti na namietané porušenie čl. 12 ods. 1 a 2 ústavy poukazuje sťažovateľ na to, že *„Napadnutými rozhodnutiami súdov, ktoré vychádzajú z použitia uvedeného ustanovenia sa výrazne prispelo k narušeniu rovnováhy vzťahov medzi poskytovateľmi zdravotnej starostlivosti a zdravotnou poisťovňou...“*. Argumentácia sťažovateľa vyúsťuje do záveru, že *„Napadnuté rozhodnutie krajského súdu v spojení s rozhodnutím okresného súdu zvyšuje ochranu vlastníctva vybraných subjektov (zdravotnej poisťovne) oproti vlastníctvu iných (zdravotnícke zariadenie), čím porušuje ústavne garantovanú rovnosť ochrany vlastníctva, bez ohľadu na charakter jednotlivých vlastníkov“*.

Čo sa týka čl. 35 ods. 1 ústavy sťažovateľ tvrdí, že napadnutým *„... rozhodnutím krajského súdu sa výrazne zasiahlo do riadneho uplatňovania práva na podnikanie, nakoľko sa týmto rozhodnutím porušila rovnosť pravidiel správania sa na trhu pre všetkých účastníkov“.*

Sťažovateľ vyslovuje domnienku, *„... že v dôsledku rozhodnutí všeobecných súdov bol pozbavený svojich majetkových práv – pohľadávok voči poisťovni“.*

Rozsudkom krajského súdu sp. zn. 4 Co 2/03 z 3. decembra 2003 bola žaloba sťažovateľa proti Všeobecnej zdravotnej poisťovni právoplatne zamietnutá. Zamietnutie nároku sťažovateľa na zaplatenie úhrad za ním poskytnutú zdravotnú starostlivosť považuje sťažovateľ za zvláštny druh vyvlastnenia jeho vlastníctva nedefinovaného zákonom, na ktoré neboli splnené podmienky ustanovené v čl. 20 ods. 4 ústavy. Na základe uvedeného sa sťažovateľ dostal do situácie, keď je nútený hradiť ním poskytnutú zdravotnú starostlivosť zo svojich vlastných finančných zdrojov, čím mu vznikajú bezprostredné škody na majetku.

S poukazom na namietané porušenie označených práv sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd po predbežnom prerokovaní a prijatí jeho sťažnosti na ďalšie konanie vyniesol vo veci samej tento nález:

„Zamietnutím návrhu na zaplatenie 229.209,70 Sk s príslušenstvom rozsudkom Krajského súdu Bratislava 4 Co 2/03-100 v dôsledku aplikácie § 34 ods. 6 zákona č. 273/1994 Z. z. o zdravotnom poistení, financovaní zdravotného poistenia, o zriadení Všeobecnej zdravotnej poisťovne a o zriaďovaní rezortných, odvetvových, podnikových a občianskych zdravotných poisťovní v znení neskorších predpisov došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na rovnosť garantovanú čl. 11 Listiny základných práv a slobôd a čl. 12 ods. 1 a 2 Ústavy SR, práva na podnikanie zakotveného v čl. 35 ods. 1 Ústavy SR, práva vlastniť majetok upraveného v čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a v čl. 20 ods. 1 Ústavy SR a k prekročeniu podmienok vyvlastnenia, ktoré sú zakotvené v čl. 20 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky.

Zároveň došlo aj k porušeniu ustanovenia čl. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ktorý je vyjadrením princípu právneho štátu.

Rozsudok Krajského súdu v Bratislave zo dňa 03 12. 2003, č. k. 4 Co 2/03-100 sa zrušuje.

Slovenská republika je povinná zaplatiť navrhovateľovi čiastku 300.000,- Sk k rukám navrhovateľa do troch dní odo dňa právoplatnosti z titulu primeraného zadosťučinenia.“

II.

Ústavný súd je podľa článku 127 ods. 1 ústavy oprávnený rozhodovať o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd prerokoval sťažnosť na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti sťažovateľa a preskúmal ju z hľadiska splnenia zákonom predpísaných náležitostí podľa čl. 20 ods. 1 zákona o ústavnom súde, ako aj zo všetkých hľadísk uvedených v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy zjavne neopodstatnené alebo podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania.

V zmysle konštantnej judikatúry ústavného súdu je dôvodom na odmietnutie sťažnosti pre jej zjavnú neopodstatnenosť absencia priamej vzájomnej súvislosti medzi označeným základným právom alebo slobodou na jednej strane a namietaným postupom, rozhodnutím alebo iným zásahom orgánu verejnej moci do takéhoto práva alebo slobody na strane druhej. Inými slovami, ak ústavný súd nezistí pri predbežnom prerokovaní sťažnosti relevantnú súvislosť medzi namietaným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sťažovateľ namieta, vysloví zjavnú neopodstatnenosť sťažnosti a túto odmietne (m. m. I. ÚS 91/03, IV. ÚS 113/03).

Predmetom sťažnosti je okrem iného tvrdené porušenie práva sťažovateľa na podnikanie podľa čl. 35 ods. 1 ústavy rozsudkom krajského súdu sp. zn. 4 Co 2/03 z 3. decembra 2003. Sťažovateľ všeobecnému súdu vyčíta citovaným rozhodnutím *„Právo podnikať bolo zásadným spôsobom porušené, pretože štát zákonmi ukladá zdravotníckym zariadeniam vykonávať činnosť v prospech pacientov poskytovaním zdravotnej starostlivosti, a to bezplatnými výkonmi a poskytovaním liekov a zdravotníckeho materiálu zo svojho vlastníctva, na druhej strane oddialil garanciu úhrady takto poskytnutej zdravotníckej starostlivosti, čo môže podnikateľskému subjektu – zdravotníckemu zariadeniu spôsobiť úpadok a faktickú likvidáciu“*.

Na základe posúdenia obsahu sťažnosti a jej príloh ústavný zistil, že neexistuje príčinná súvislosť medzi napadnutým rozsudkom krajského súdu a sťažovateľom namietaným porušením základného práva na podnikanie podľa čl. 35 ods. 1 ústavy a základného práva na rovnosť zaručeného v čl. 11 listiny. Takúto príčinnú súvislosť nemôže zakladať ani namietané rozhodnutie krajského súdu za predpokladu, že bol rešpektovaný skutkový a právny stav existujúci v čase vyhlásenia tohto rozhodnutia podľa § 154 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“). Súd môže pre svoje rozhodnutie vziať do úvahy iba právo a skutkový stav, ktoré boli v čase vyhlásenia rozsudku. Napadnutý rozsudok krajského súdu nebráni sťažovateľovi v uplatňovaní uvádzaného základného práva.

Ústavný súd už vyslovil, že „Právo na slobodnú voľbu povolania a prípravu naň, ako aj právo podnikať a uskutočňovať inú zárobkovú činnosť podľa čl. 35 ods. 1 ústavy je zárukou slobody výkonu hospodárskej činnosti podľa uváženia. Súčasťou takto poskytnutej záruky nie je ochrana podnikateľa pred vstupom konkurenta do zvolenej hospodárskej činnosti ani záruka, že podnikateľ bude mať úspech vo svojom podnikaní. Neúspech alebo strata podnikateľa vo svojej hospodárskej činnosti predstavuje podnikateľské riziko, ktoré musí znášať sám podnikateľ. Toto konštatovanie má oporu v ustanoveniach zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov, ktoré podnikateľa definujú jednak v rovine samotnej realizácie podnikateľskej činnosti, ako aj v rovine, ktorá je daná zodpovednosťou podnikateľa a v širšom zmysle znášaním hospodárskeho rizika za komplexnú podnikateľskú činnosť“ (m. m. IV. ÚS 66/03, IV. ÚS 76/03, IV. ÚS 177/04).

Nedostatok priamej príčinnej súvislosti medzi namietaným porušením základného práva podľa čl. 35 ods. 1 ústavy a namietaným rozsudkom krajského súdu možno vyvodiť aj z toho, že týmto rozsudkom nebola priamo dotknutá podstata práva sťažovateľa podnikať a uskutočňovať inú zárobkovú činnosť. Z týchto dôvodov ústavný súd sťažnosť v tejto časti odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

V rámci predbežného prerokovania tej časti sťažnosti, ktorou sa sťažovateľ domáhal ochrany vlastníckeho práva zaručeného v čl. 20 ods. 1 a 4 ústavy, ako aj v čl. 1 dodatkového protokolu sa ústavný súd riadil princípom subsidiarity v zmysle čl. 127 i. f. ústavy. Preto riadiac sa týmto princípom konštatuje, že na prejednanie tejto časti sťažnosti nie je daná jeho právomoc, ktorá je vo všeobecnosti vyjadrená v čl. 124 ústavy a konkrétne v čl. 127 ods. 1 ústavy, kde sa ochrana základných práv a slobôd rozdeľuje medzi ústavný súd a všeobecné súdnictvo s tým, že všeobecné súdnictvo chráni v celom rozsahu aj základné práva a slobody, ak táto ochrana má oporu v obyčajných zákonoch.

Vlastnícke právo pred jeho ohrozením alebo porušením zásadne chránia všeobecné súdy (čl. 142 ods. 1 ústavy, § 7 ods. 1 OSP a § 123 a nasl. Občianskeho zákonníka, prípadne aj iné zákony, napríklad Obchodný zákonník). Platí to aj pre ochranu pohľadávok, ktoré

tvoria súčasť pojmu majetok (porovnaj zákonnú definíciu pohľadávky podľa § 488 Občianskeho zákonníka). Ak sťažovateľ uplatnil nárok na ochranu jeho majetku (zaplatenie pohľadávok, pričom nerozhoduje právny dôvod, a preto to môže byť aj pohľadávka vzniknutá z titulu zdravotnej starostlivosti) a všeobecné súdy o jeho žalobe riadne konali a rozhodli o nej, nemožno pokračovať v ochrane jeho majetku podaním sťažnosti v konaní pred ústavným súdom. Právomoc ústavného súdu nemôže v takom prípade založiť to, že sa sťažovateľ nestotožnil s rozsudkom krajského súdu pri ochrane jeho majetku, ak tento postup a rozhodnutie v celom rozsahu rešpektuje ústavné limity vyjadrené v čl. 2 ods. 2 a čl. 46 až 48 ústavy, v ktorých sú upravené ústavnoprocesné princípy postupov a rozhodnutí všeobecných súdov aj pri ochrane majetku účastníkov súdneho konania.

Sťažovateľ mal v systéme všeobecného súdnictva proti namietanému porušeniu základných práv k dispozícii účinný právny prostriedok nápravy (odvolanie podľa § 201 a nasl. OSP), ktorý využil, hoci neúspešne.

Pokiaľ ide o sťažnosťou napadnutý rozsudok krajského súdu, proti ktorému už riadny ani mimoriadny opravný prostriedok nie je prípustný, ústavný súd vzhľadom na to, že netvorí súčasť všeobecného súdnictva (nie je ho možné považovať za ďalšiu odvolaciu, resp. dovolaciu inštanciu), nie je oprávnený zrušovať alebo meniť rozsudky všeobecných súdov. Uplatnenie právomoci ústavného súdu v tejto veci by prichádzalo do úvahy iba za predpokladu takého postupu všeobecných súdov v konaní o ochrane vlastníckeho práva, ktorým bolo porušené niektoré základné právo upravené v čl. 46 až 50 ústavy, prípadne by boli vyvodené závery zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. Ústavný súd však v danom prípade nezistil zjavný nesúlad medzi skutkovými zisteniami súdu na strane jednej a ich právnym zhodnotením na strane druhej.

Na základe vyššie uvedeného a tiež so zreteľom na judikatúru ústavného súdu (napr. IV. ÚS 66/03, IV. ÚS 100/03) ústavný súd sťažnosť sťažovateľa v tejto časti odmietol pre nedostatok svojej právomoci na jej prerokovanie (§ 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

K namietanému porušeniu čl. 1 a čl. 12 ods. 1 a 2 ústavy poukazuje ústavný súd na svoju doterajšiu judikatúru, podľa ktorej sa ich aplikácia v individuálnych sťažnostiach viaže na vyslovenie porušenia osobitne určeného základného práva alebo slobody sťažovateľa (ide teda o sprievodný účinok porušenia základného práva alebo slobody). Zásady vyjadrené v uvedených článkoch ústavy vyjadrujú podstatu základných práv ako prirodzených práv človeka a majú univerzálny charakter. Sú to ústavné direktívy adresované predovšetkým orgánom pôsobiacim v normotvornej činnosti všetkých stupňov (m. m. I. ÚS 34/96, I. ÚS 59/97, II. ÚS 123/02). Z toho dôvodu vyhodnotil ústavný súd namietané porušenie uvedených článkov ústavy ako zjavne neopodstatnené.

Vzhľadom na to, že sťažnosť bola odmietnutá ako celok a rozhodnutie o zrušení napadnutého rozhodnutia krajského súdu všeobecných súdov a o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia je viazané na vyslovenie porušenia práva alebo slobody sťažovateľa (čl. 127 ods. 2 prvá veta ústavy), ústavný súd sa touto časťou sťažnosti, ktorou sa sťažovateľ domáhal jeho priznania, osobitne nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 2. júna 2004